

Nerovnosti ve zdraví v kontextu socioekonomického znevýhodnění

Lustigová, M., Hulíková Tesárková, K., Kulhánová, I., Netrdová, P., Dzúrová, D.

Přírodovědecká fakulta UK

Národní institut SYRI

Přírodovědecká
Univerzita Karlova

Konference ČDS, Jihlava 2026

Východiska a cíl studie

- Socioekonomický status (SES) jedince výrazně ovlivňuje úroveň zdravotního stavu jedince
- Administrativní data v Česku omezené možnosti sledování SES jedince
- Využití data ÚZIS a MPSV
 - Vytvoření kontextové proměnné na detailní regionální úrovni
 - **index chudoby sousedství**
 - Rozdíly ve střední délce života a střední délce života ve zdraví na základě kategorií indexu chudoby sousedství

Vstupní data – propojení dat ÚZIS, MPSV a vlastní metodika

Data ÚZIS

- Lokalizace individuálních dat ÚZIS
- Informace o adrese trvalého bydliště
- Individuální data NZIP

- Napojení adresních míst na kompletní regionální strukturu
- Tvorba vlastního převodníku mezi adresními místy a základními sídelními jednotkami (ZSJ)

Data MPSV

- Data o počtu společně posuzovaných osob pro poskytnutí příspěvku na živobytí

- Využití ZSJ k identifikaci sociálně vyloučených lokalit (High Poverty Neighbourhood, index chudoby susedství)

Vymezení „indexu chudoby sousedství“

- Příspěvek na živobytí (PNZ) – uznání osoby za osobu v hmotné nouzi (= příjem SPO nedosahuje částky životního minima)

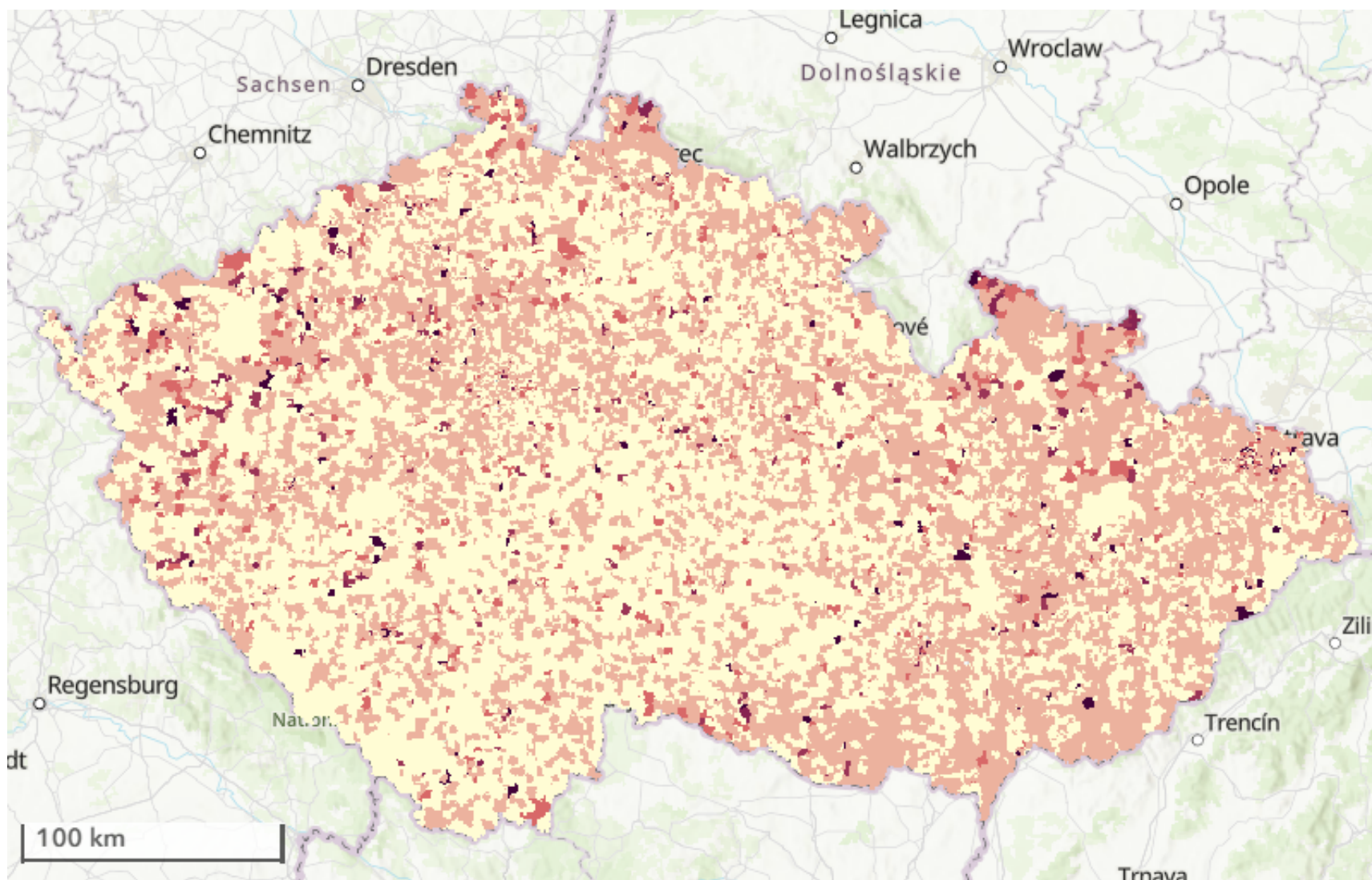
- Příspěvek na živobytí je určen domácnosti na úhradu potřeb společně posuzovaných osob na úrovni zabezpečující její základní životní podmínky. Jedná se především o zabezpečení stravy, ošacení, obuvi, základních hygienických potřeb apod.
- Pro přiznání nároku na příspěvek na živobytí musí být osoba uznána za osobu v hmotné nouzi. Hmotná nouze je stav, kdy příjem společně posuzovaných osob nedosahuje částky životního minima.

Vymezení „indexu chudoby sousedství“

- Výpočet počtu SPO PNZ a podílu SPO PNZ z obyvatelstva ZSJ
 - **Kategorizace dle počtu a podílu ZSJ**
 - Mapová aplikace: <https://arcg.is/15nuyy0>
- Využití – informace o lokalizaci osob v sociálně ohrožených lokalitách (kontextuální faktory pro zdraví populace)

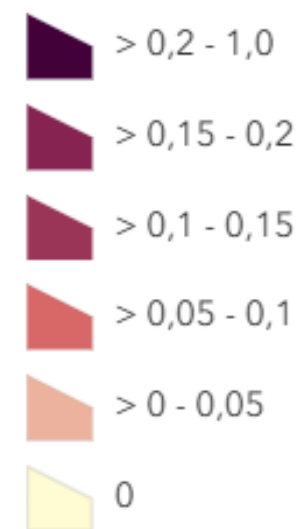
Charakteristika kategorií indexu chudoby sousedství

High Poverty Neighbourhoods	Počet obyvatel	Počet SPO PNZ	Počet ZSJ	Podíl obyvatel	Podíl SPO PNZ	Podíl ZSJ
celkem	10 524 167	143 277	17 827	100,0 %	100,0 %	100,0 %
bez SPO PNZ	1 792 410	0	9 329	17,0 %	0,0 %	52,3 %
0,1-5,0 % SPO PNZ	8 249 318	90 249	7 400	78,4 %	63,0 %	45,1 %
5,1-10,0 % SPO PNZ	325 513	21 364	605	3,1 %	14,9 %	3,4 %
10,1-15,0 % SPO PNZ	65 848	7 825	191	0,6 %	5,5 %	1,0 %
15,1-20,0 % SPO PNZ	34 814	5 923	97	0,3 %	4,1 %	0,5 %
20,1 a více SPO PNZ	56 264	17 843	194	0,5 %	12,5 %	1,1 %

- bez SPO PNZ
- 0,1-5,0 % SPO PNZ
- 5,1-10,0 % SPO PNZ
- 10,1-15,0 % SPO PNZ
- 15,1-20,0 % SPO PNZ
- 20,1 a více SPO PNZ

podíl SPO PNZ

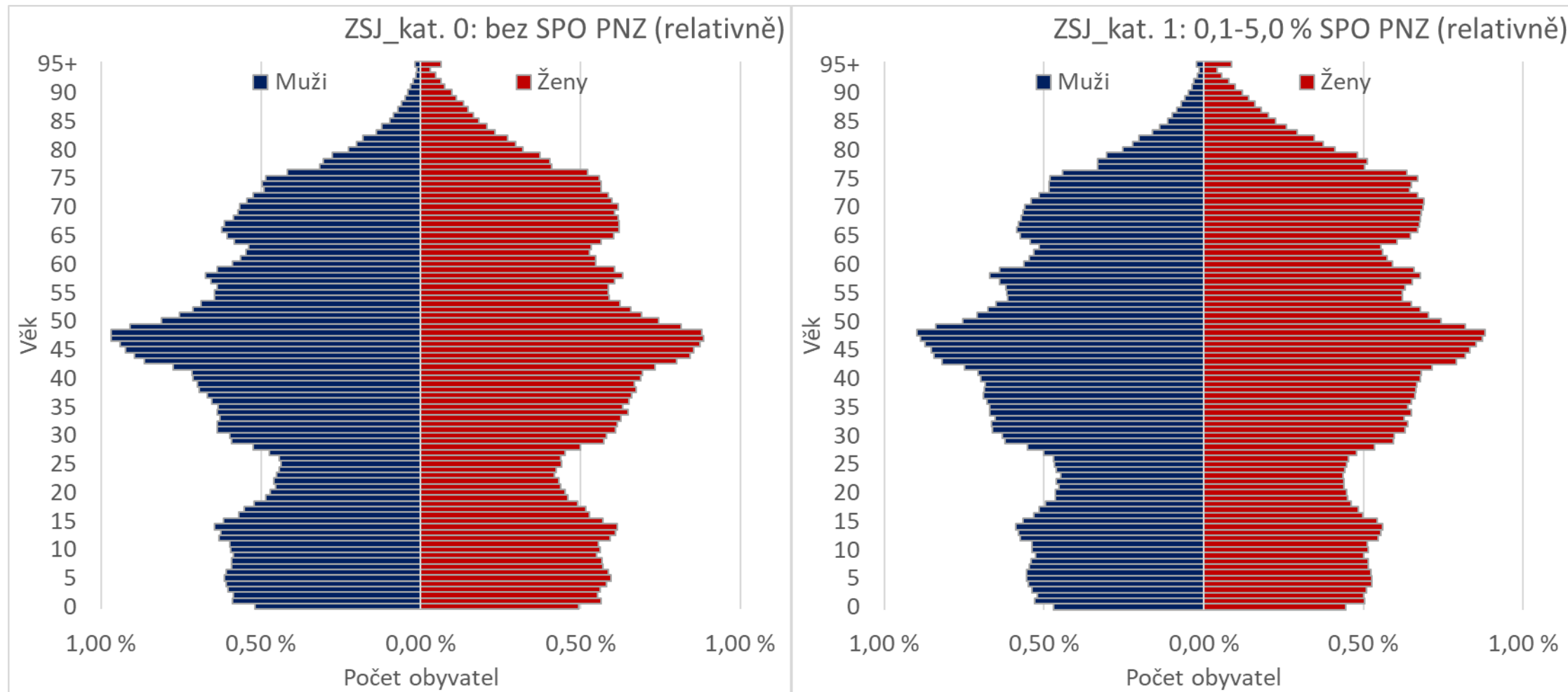
Epidemiologicko-demografická charakteristika kategorií indexu chudoby sousedství

- Základní analýza – data ÚZIS
- Osoby naživu k 1. 1. 2023 s udaným bydlištěm
- 10 478 508 osob, z toho 110 415 úmrtí během roku 2023
- Odlišnosti věkové struktury
- Rozdíly v riziku úmrtí
 - Sestavení úmrtnostních tabulek podle kategorií ZSJ, věku, pohlaví
 - Střední délka života bez komorbidit

Demografická charakteristika kategorií ZSJ dle indexu chudoby

Kategorie 0: bez SPO PNZ

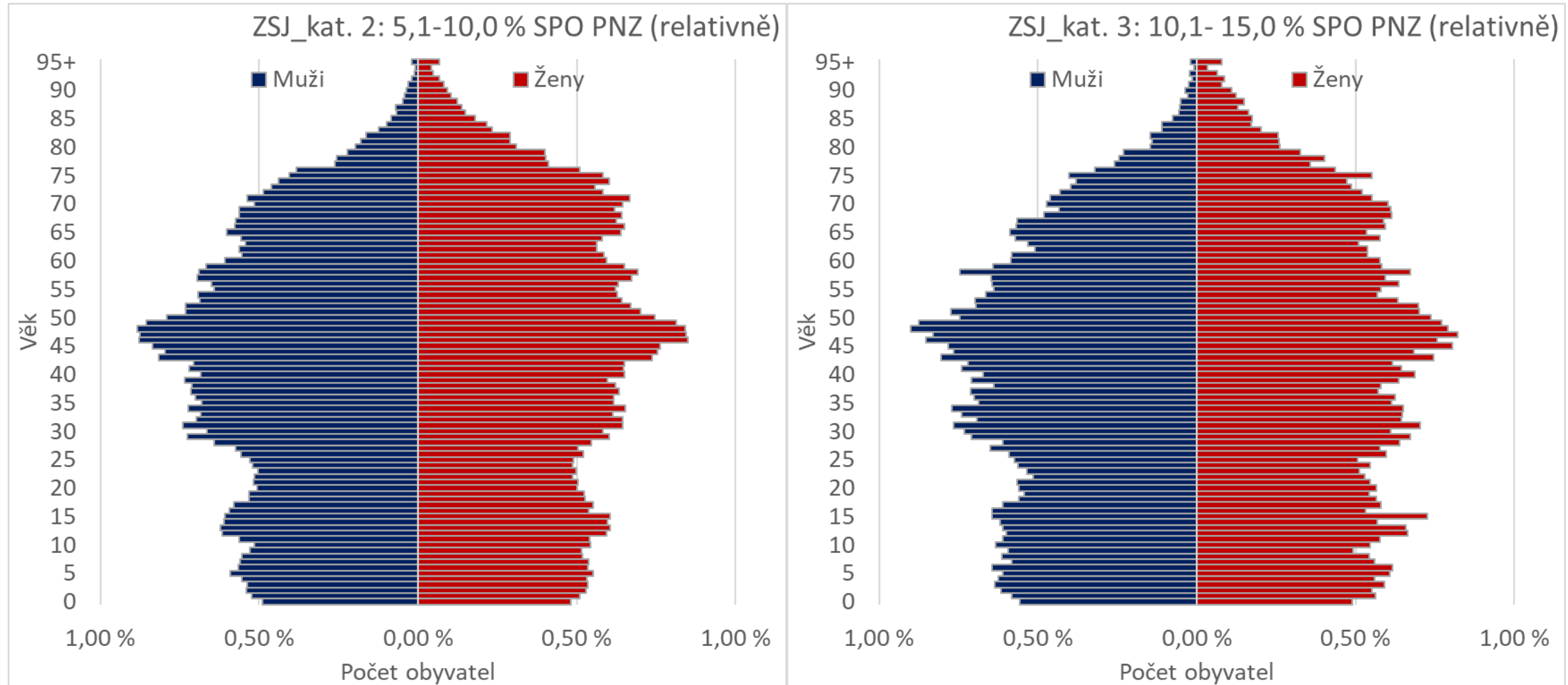
Kategorie 1: 0,1–5,0 % SPO PNZ

Demografická charakteristika kategorií ZSJ dle indexu chudoby

Kategorie 2: 5,1–10,0 % SPO PNZ

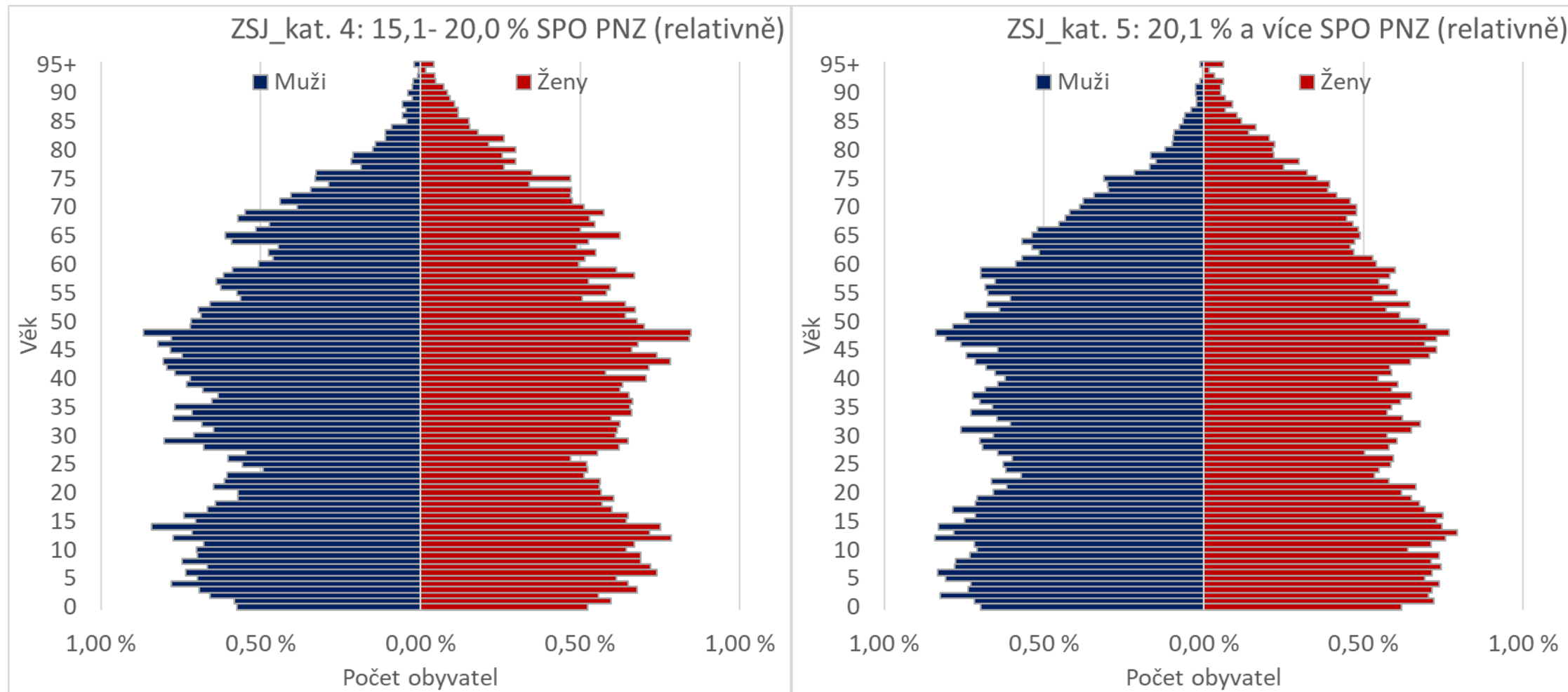
Kategorie 3: 10,1–15,0 % SPO PNZ

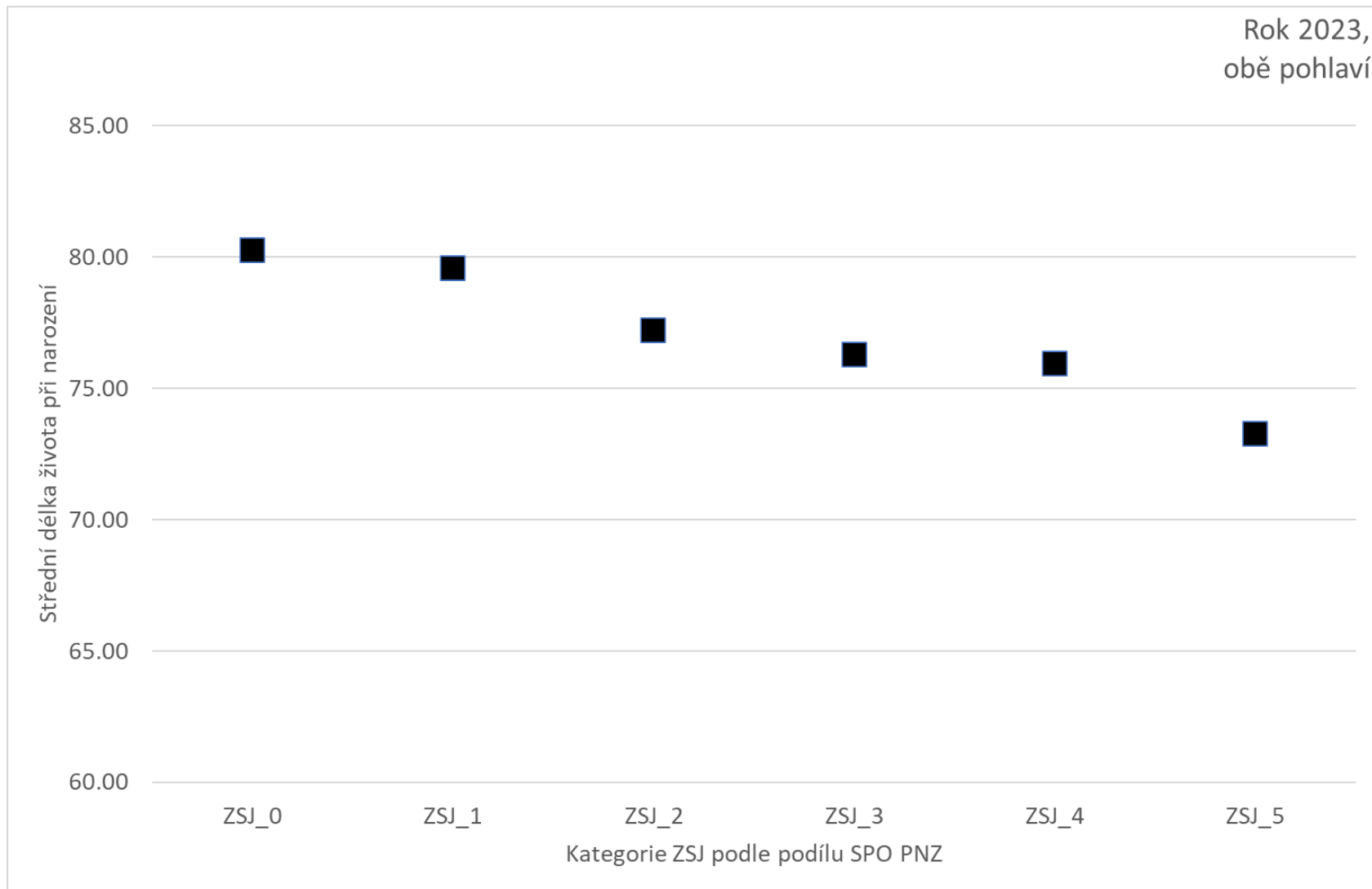
Demografická charakteristika kategorií ZSJ dle indexu chudoby

Kategorie 4: 15,1–20,0 % SPO PNZ

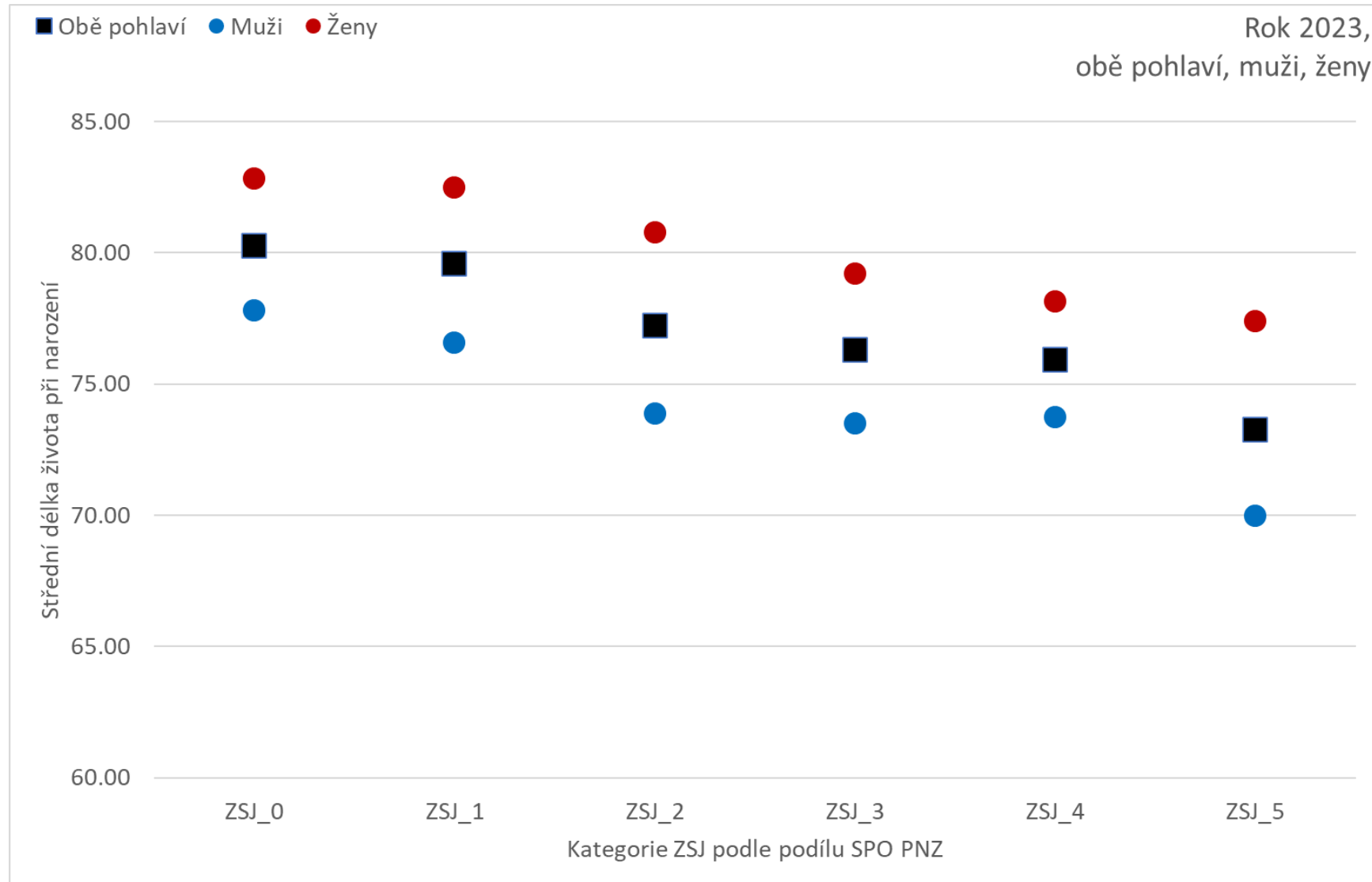
Kategorie 5: 20,1 a více % SPO PNZ

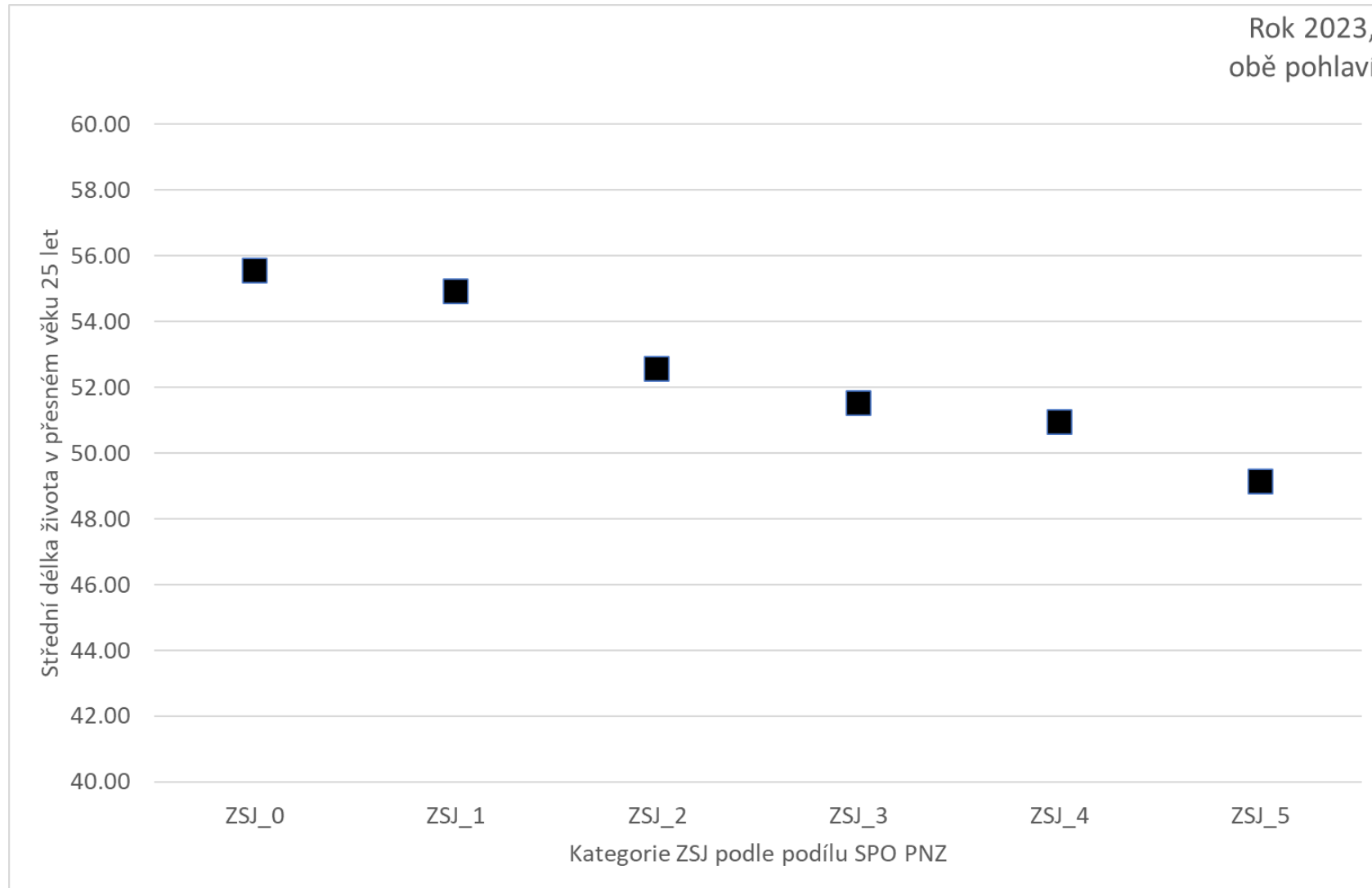
Střední délka života při narození dle indexu chudoby, 2023

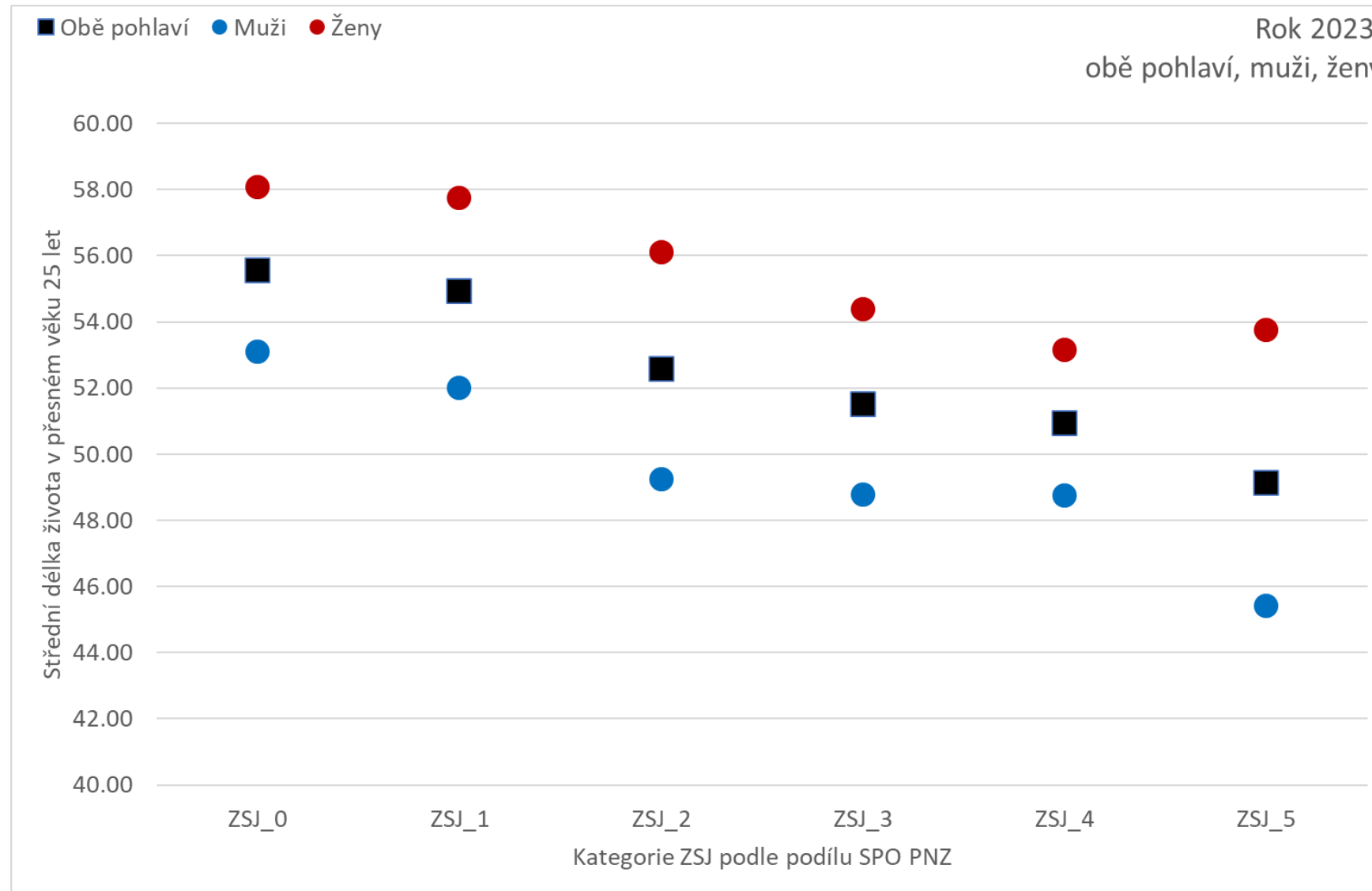
Střední délka života při narození podle pohlaví a indexu chudoby, 2023

Střední délka života ve věku 25 let podle indexu chudoby, 2023

Střední délka života ve věku 25 let podle pohlaví a indexu chudoby, 2023

Zdravá délka života

Střední délka života při narození bez komorbidit

Ukazatele zdravé délky života vypočítané z administrativních dat

- Ná základě indexu DCCI (Deyova modifikace komorbiditního indexu Charlsonové)
- Index primárně slouží k predikci úmrtí za základě prevalence vybraných onemocnění
- Výpočet: Sullivanova metoda
- Zdroj dat: **Kučerová, A., Benešová, K., Jarkovský, J., Klimeš, D., Mužík, J., Komenda, M., Dušek, L.** 2024. Polymorbidita obyvatel dle kraje bydliště včetně příčiny úmrtí. Metodický popis. Verze 2024-01.0. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/data/2196-polymorbidita-obyvatelkraj-bydliste-privina-umrti-otevrena-data>.

Onemocnění vstupující do výpočtu DCCI, jejich bodové ohodnocení a prevalence (%), Česko, 2023

Onemocnění	Prevalence* (%)	Body
Chronické plicní onemocnění	13,0	1
Diabetes mellitus bez komplikací	8,6	1
Nádorová onemocnění bez metastází	5,3	2
Cévní nemoci mozku	5,0	1
Mírná onemocnění jater	4,4	1
Onemocnění periferních cév	4,3	1
Diabetes mellitus s chronickými komplikacemi	3,9	2
Srdeční selhání	3,3	1
Onemocnění pojivových tkání	2,2	1
Demence	1,5	1
Infarkt myokardu	1,4	1
Vředová onemocnění	1,2	1
Hemiplegie nebo paraplegie	0,6	2
Nádorová onemocnění s metastázemi	0,6	6
Středně závažné nebo závažné onemocnění jater	0,2	3

Pozn.: *Prevalence vyjadřuje podíl osob s daným onemocněním v celé populaci Česka bez rozlišení věku a pohlaví.

Zdroj dat: Kučerová a kol., 2024

SYRI
Studie SYRI / Výzkumná skupina
SOCIJEKONOMICKÉ NEROVNOSTI VE ZDRAVÍ
ZDRAVÁ DÉLKA ŽIVOTA

Michala Lustigová
Elizaveta Ukolova
Klára Hučková Tešárková
Ivana Kulhánová
Lukáš Kahoun
Dagmar Dzuravá

29. 09. 2025
WWW.SYRI.CZ

Zdravá délka života podle hodnot indexu DCCI, 2023

Věk	Muži					Ženy				
	DCCI=0	DCCI≤1	DCCI≤2	DCCI≤3	DCCI≤4	DCCI=0	DCCI≤1	DCCI≤2	DCCI≤3	DCCI≤4
0	51,8 (67,4)	64,6 (84,0)	70,0 (91,1)	72,9 (94,8)	74,5 (96,8)	54,5 (65,8)	68,8 (83,1)	75,4 (91,1)	78,7 (95,1)	80,4 (97,2)
30	26,4 (55,5)	35,7 (75,0)	40,8 (85,7)	43,6 (91,5)	45,2 (94,9)	28,5 (53,6)	39,7 (74,5)	45,9 (86,3)	49,2 (92,3)	50,9 (95,6)
50	11,6 (40,1)	17,9 (61,8)	22,3 (77,0)	24,9 (86,1)	26,5 (91,6)	13,8 (40,7)	21,6 (63,8)	26,9 (79,4)	29,9 (88,3)	31,6 (93,2)
65	4,2 (25,4)	7,7 (46,0)	10,8 (64,5)	12,9 (77,4)	14,4 (86,0)	5,9 (28,9)	10,6 (51,8)	14,4 (70,3)	16,8 (82,3)	18,3 (89,6)
85	0,8 (14,4)	1,6 (29,9)	2,5 (47,7)	3,4 (63,4)	4,0 (75,9)	1,0 (16,3)	2,3 (35,3)	3,5 (54,6)	4,5 (70,2)	5,2 (81,5)

Pozn.: V závorce je uvedena relativní délka života, tj. podíl let prožitý v daném stavu na střední délce života v %.

Zdroj dat: Kučerová a kol., 2024

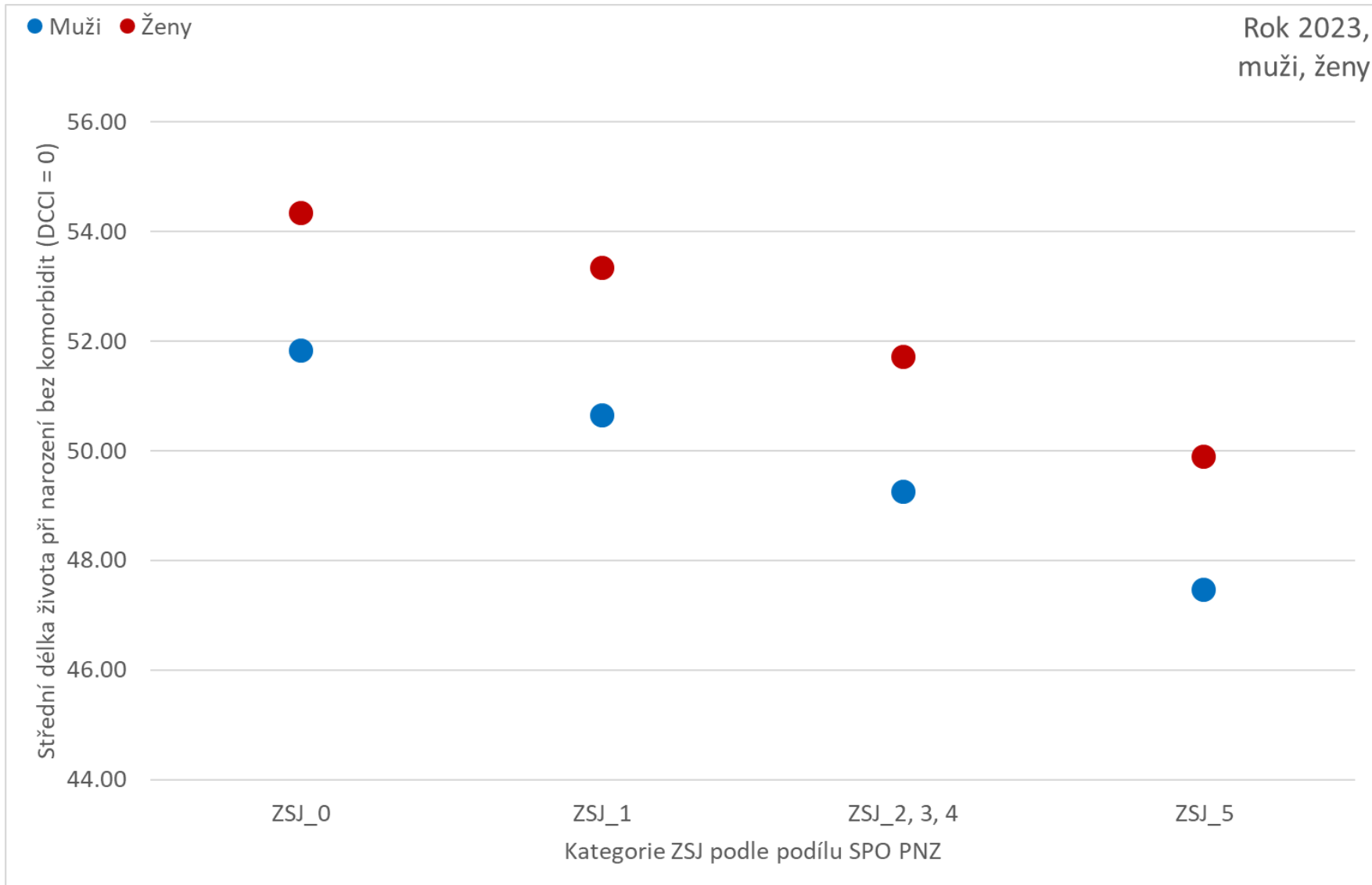

SYRI
 Studie SYRI / Výzkumná skupina
 SOCIJEKONOMICKÉ NEROVNOSTI VE ZDRAVÍ
ZDRAVÁ DÉLKA ŽIVOTA

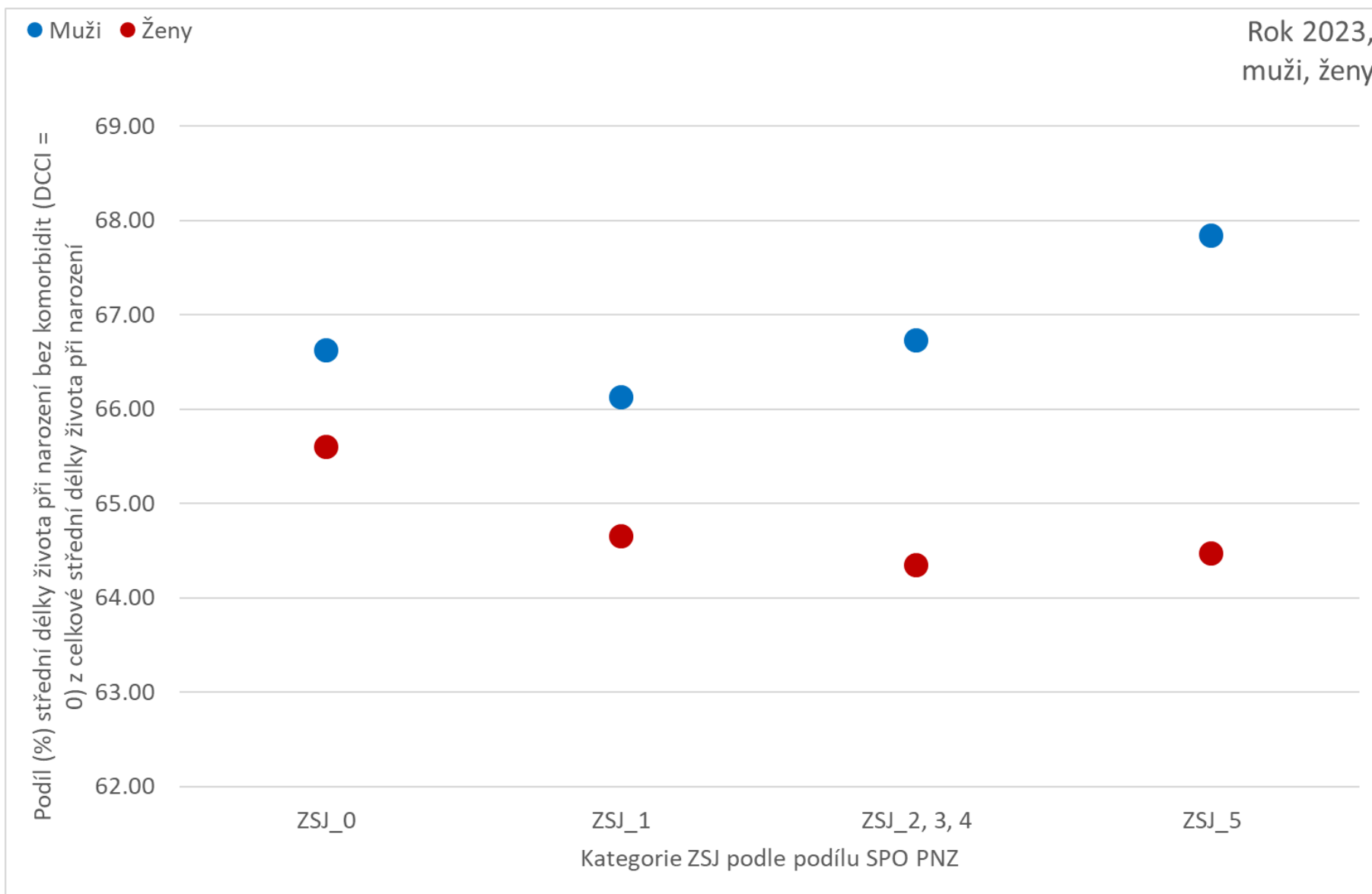
Michala Lustigová
 Eližaveta Ukolova
 Klára Hučková Tešárková
 Ivana Kulhánová
 Lukáš Kahoun
 Dagmar Dzuravá

29. 09. 2025
 WWW.SYRI.CZ

Střední délka života při narození bez komorbidit (DCCI=0) podle pohlaví a indexu chudoby, 2023

Podíl střední délky života při narození bez komorbidit (DCCI=0) z celkové střední délky života podle pohlaví, 2023

Socioekonomické znevýhodnění území se promítá do rozdílů v úmrtnosti i zdravé délky života

- Index chudoby sousedství umožňuje zachytit kontextové sociální znevýhodnění na velmi detailní územní úrovni ZSJ.
- Kategorie lokalit s vyšším podílem osob v hmotné nouzi vykazují vyšší zdravotní zátěž.
- Propojení administrativních dat ÚZIS a MPSV otevírá možnost systematicky sledovat zdravotní nerovnosti.

Zdravotní nerovnosti neexistují pouze na individuální úrovni, významně souvisejí také s prostředím, ve kterém jedinec žije.

PROJEKT

Výzkum periferií pro posílení odolnosti české společnosti CZ.02.01.01/00/23_025/0008727

je spolufinancován **Evropskou unií**.

Cílem projektu je porozumět tomu, jak a proč vznikají prostorové a sociální nerovnosti v České republice, jak ovlivňují každodenní život lidí a jak je možné tyto nerovnosti snižovat prostřednictvím informovaných veřejných politik.

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Ministerstvo
školství, mládeže
a tělovýchovy

**Přírodovědecká fakulta
Univerzita Karlova**